

2
2
E
K
S
S

Port Betaald

MAART 2023

Drenthe
Fryslân
Groningen e.o.

**HUMANISTISCH
VERBOND**

De SCHAKEL, is het ledenblad van de afdelingen Fryslân, Groningen e.o. en Drenthe . van het Humanistisch Verbond.

De Schakel verschijnt 4 x per jaar.

de komende nummers:

9 juni 2023 **deadline 18-5-2023**

8 september 2023 **deadline 11-8-2023**

8 december 2023 **deadline 17-11-2023**

8 maart 2024 **deadline 16-2-2024**

REDACTIEADRES SCHAKEL

Baukje Scheppink
Vijzelstraat 8, 8911 EW Leeuwarden
baukje.scheppink@gmail.com
0511-477083

WEBMASTERS

Groningen Welmer Boiten
welmerboiten@gmail.com
Drenthe Henk van der Zijden
henkvanderzijden@outlook.com
Fryslân communicatie@hvfryslan.nl
Meer adressen en contactpersonen achter in de Schakel.

Een ander e-mailadres?

Geef het ook door aan het Landelijk Bureau, leden@humanistischverbond.nl, dan komen de e-mails - ook die van de afdelingen - in het vervolg op het goede adres terecht.

Bij de foto's in deze Schakel

De foto's en illustraties in deze Schakel zijn van de auteurs, gepubliceerd met toestemming van de maker of de Creative Commons licentie.

POSTADRESSEN EN SECRETARIATEN

Adreswijzigingen en opzeggingen naar:
Landelijke ledenadministratie
Humanistisch Verbond, Postbus 75490,
1070 AL Amsterdam 020-5219000
leden@humanistischverbond.nl

Groningen en Ommelanden

Humanistisch Centrum
W.A. Scholtenstraat 2, 9712 KW Groningen
leke Verveld, secretaris
secr.hvgron@gmail.com
Donaties: Penningmeester HV afd. Groningen
NL 69 TRIO 0391 04 29 47
Stichting Huisvesting HV Groningen
NL10 INGB 0004 1988 73

Fryslân

Postbus 2502, 8901 AA Leeuwarden
secretariaat@hvfryslan.nl
Marjoleine Beers, secretaris en ledenadm.
Facebook: Humanistisch Verbond Fryslân

Drenthe

Het Humanistisch Verbond Drenthe
Pottenbakkerstraat 49, 9403 VX Assen
secr.hvdrenthe@gmail.com
Fieneke Stronkhorst, secretaris
Facebook: Humanistisch Verbond Drenthe

Website

Heeft u al ontdekt dat er op onze landelijke website onder evenementen een pagina "wandelingen" staat?

<https://www.humanistischverbond.nl/laat-je-inspireren/wandelen/>

AGENDA NOORD

bv bv	afdeling	activiteit	.	pag
woensdag 8 maart 2023	Groningen	Int. Vrouwendag	Groningen	20
zaterdag 11 maart 2023	Drenthe	Verdiepingsdag Actieve hoop	Assen	7
zondag 12 maart 2023	Groningen	Gedichten lezen	Groningen	21
zondag 12 maart 2023	Fryslân	Filosofie veBP en wandelen	Leeuwarden, De Bres	38
maandag 13 maart 2023	Fryslân	Filosofie Nieuw Zuid	Harlingen	39
dinsdag 14 maart 2023	Drenthe	HV café	Assen	26
woensdag 15 maart 2023	Drenthe	Eten met gespreksstof	Borger	28
woensdag 15 maart 2023	Fryslân	Palaver LWD	Leeuwarden	39
donderdag 16 maart 2023	Fryslân	Palaver ZW	Bolsward	42
donderdag 16 maart 2023	Fryslân	Filosofiecafé Peter van Lier	Leeuwarden	37
zondag 19 maart 2023	Groningen	ALV	Groningen	22
zondag 19 maart 2023	Groningen	Zindag	Groningen	23
woensdag 22 maart 2023	Fryslân	curs.Kennismaken met hum.	Leeuwarden	5
zondag 26 maart 2023	Groningen	Zindag	Groningen	21
zondag 26 maart 2023	Drenthe	Wandelen	Odoorn	27
maandag 27 maart 2023	Fryslân	Filosofie Nieuw Zuid	Harlingen	39
vrijdag 31 maart 2023	Fryslân	Peulen & praten	Marssum	43
zaterdag 1 april 2023	Fryslân	Verdiepingsdag Actieve hoop	Leeuwarden	7
zondag 2 april 2023	Groningen	Wandelen	Oude Molen	17
zondag 2 april 2023	Groningen	Bijeenkomst nieuwe leden	Groningen	11
zondag 9 april 2023	Drenthe	Gespreksgroep	Hoogeveen	
dinsdag 11 april 2023	Drenthe	HV café	Assen	26
woensdag 12 april 2023	Fryslân	cursus Moderne levenskunst	Leeuwarden	10
zaterdag 15 april 2023	Fryslân	ALV met museumbezoek	Heerenveen	46
zaterdag 15 april 2023	Groningen	Kennismaken met hum.	Jonge Hum Gron	15
zondag 16 april 2023	Drenthe	Lezing	Hoogeveen	36
zondag 16 april 2023	Groningen	Zindag	Groningen	24
woensdag 19 april 2023	Groningen	Kennismaken met hum.	Groningen	7
woensdag 19 april 2023	Fryslân	cursus Moderne levenskunst	Leeuwarden	10
woensdag 19 april 2023	Fryslân	Palaver LWD	Leeuwarden	39
maandag 24 april 2023	Fryslân	Filosofie Nieuw Zuid	Harlingen	39
zaterdag 29 april 2023	Fryslân	cursus Moderne levenskunst	Leeuwarden	10
woensdag 26 april 2023	Groningen	Mens zijn in de 21ste eeuw	Groningen	8
zondag 30 april 2023	Drenthe	Wandelen	Witten	26
zondag 30 april 2023	Groningen	Wandelen	Zeijen	17
zondag 30 april 2023	Groningen	Zindag	Groningen	23
maandag 8 mei 2023	Drenthe	Gespreksgroep	Hoogeveen	
maandag 8 mei 2023	Fryslân	Filosofie Nieuw Zuid	Harlingen	39
dinsdag 9 mei 2023	Drenthe	HV café	Assen	26
woensdag 10 mei 2023	Fryslân	cursus Moderne levenskunst	Leeuwarden	10
woensdag 10 mei 2023	Groningen	Mens zijn in de 21ste eeuw	Groningen	6
woensdag 17 mei 2023	Fryslân	cursus Moderne levenskunst	Leeuwarden	10
woensdag 17 mei 2023	Fryslân	Mens zijn in de 21ste eeuw	Groningen	8
maandag 22 mei 2023	Fryslân	Filosofie Nieuw Zuid	Harlingen	39
woensdag 24 mei 2023	Groningen	Mens zijn in de 21ste eeuw	Groningen	6
woensdag 24 mei 2023	Fryslân	cursus Moderne levenskunst	Leeuwarden	10
woensdag 24 mei 2023	Fryslân	Palaver LWD	Leeuwarden	39
zondag 28 mei 2023	Drenthe	Wandelen	Exloo	27
zondag 28 mei 2023	Groningen	Zindag	Groningen	24
zondag 4 juni 2023	Groningen	Wandelen	Gasterse Duinen	17
maandag 5 juni 2023	Groningen	Verdiepingsdag Dialoog	Groningen	6
maandag 12 juni 2023	Fryslân	Filosofie Nieuw Zuid	Harlingen	39
dinsdag 13 juni 2023	Drenthe	HV café	Assen	26
vrijdag 16 juni 2023	Drenthe	Eten met gespreksstof	Bovensmilde	28
zondag 25 juni 2023	Drenthe	Wandelen	Hijkerveld	27
maandag 26 juni 2023	Fryslân	Filosofie Nieuw Zuid	Harlingen	39
zondag 25 juni 2023	Groningen	Zindag	Groningen	24
dinsdag 11 juli 2023	Drenthe	HV café	Assen	26

Alles van waarde is weerloos

Bespiegelingen bij een eenzame dichtregel

Het is het lot van menig gedicht. Dagen, weken, zwoegde de dichter op een breed poëtisch relaas over de meest ingrijpende thema's. Na lang werken staat er een ruime tekst op papier, waar de dichter zuinigjes trots op is. Vervolgens gaat de wereld aan de haal met een of twee regels uit het geheel. Het mooiste voorbeeld is "Het huwelijk" van Willem Elsschot. De titel doet een liefdevol gedicht vermoeden dat je moeiteloos op elke bruiloft kan voordragen. Ik zou het niet doen. Want feitelijk gaat het over een dusdanig slecht huwelijk dat de man zijn fantasie de ruimte laat om zijn eega dood te slaan. Maar hij doet het niet. En dan komt de befaamde regel: "want tussen droom en daad, staan wetten in de weg en praktische bezwaren". Dit gedeelte van het gedicht wordt te pas en vooral te onpas gebruikt in elke willekeurige context.

Eenzelfde lot onderging het gedicht "De zeer oude zingt" van Lucebert:

<i>"Er is niet meer bij weinig noch is er minder nog is onzeker wat er was wat wordt wordt willoos eerst als het is is het ernst het herinnert zich heilloos en blijft ijlings</i>	<i>alles van waarde is weerloos wordt van aantrekbaarheid rijk en aan alles gelijk als het hart van de tijd als het hart van de tijd."</i>
--	---

Het is een wat wel heet een 'hermetisch' gedicht. Lastig om grip op te krijgen, in gewoon Nederlands. Dat zou de reden zijn kunnen zijn, dat de relatief begrijpelijke regel "alles van waarde is weerloos" een soort monopoliestatus heeft gekregen. Ook deze regel wordt overal opgelepeld, en verschijnt in reclameboodschappen en op flatgevels.

Dat is wellicht zonde van het gehele gedicht; de Mattheus is ook meer dan 'Erbarme dich'. Maar tegelijk is de regel ook weer te mooi om te laten opgaan in een breder lastig te vatten gedicht.

Bovendien lijkt deze regel uit 1953 elke dag aan actualiteit te winnen. Het thema van de Maand van de Filosofie is 'Weerloos en waardevol'. Het nadenken over 'waardevol leven' lijkt steeds waardevoller te worden in een wereld waarin materie de bovenhand lijkt te voeren. Waar gaat het nu echt om in het leven? Ik vond de interviewreeks van Fokke Obbema in

De Volkskrant daarbij onthullend. Hij zweefde zelf op het randje van leven en dood na een hartstilstand. Dat bracht hem tot een serie indringende gesprekken over 'de zin van het leven'. In die gesprekken kom je tot de echte levenswaarden. Dan gaat het niet meer over de verre reis, het verbouwde huis of de Tesla. Op weg naar je sterfbed ben je echt niet bezig met het verlagen van de waarde van je hypotheekrente. Dan gaat het om andere waarden. Wat is nog 'waardevol'? Ook ik zweefde dik tien jaar geleden tussen dood en leven. Na een hartstilstand van 'de onverklaarbare soort', had het weinig gescheeld of ik had het leven gelaten. Het 'laten van een leven', mooie uitdrukking. Want je wilt een leven niet laten, niet achter je laten, je wilt een leven houden, omdat je houdt van het leven.

Na enkele dagen coma, kom je weer bij 'leven'. Ik deed mijn ogen nog wat verward open. Dat doet wat met een mens. Je ontdekt je eigen weerloosheid. En je ontdekt je persoonlijke waarden, die ook weer niet zo uniek zijn. Natuurlijk de liefde, de liefde voor al wat je dierbaar is. Maar ook de angst voor de weerloosheid van je geliefden. Je ontdekt de vriendschap, de mensen die het belangeloos het beste met je voor hebben. En je ontdekt nog meer de schoonheid. De esthetiek van taal (wat een prachtig boek), de kunst en de natuur. En misschien nog meer dan voorheen ontdek je de weerloosheid van deze schoonheden, zoals natuur. Ook weer zo'n gedichtflard: *“Wat is natuur nog in dit land? Een stukje bos, ter grootte van een krant/een heuvel met wat villaatjes ertegen”*.

De stervenden ontdekken de waardevolle weerloosheid. Ik ontdekte als 'herlevende' dat in een voortrazende wereld het moeite kost de echt waardevolle dingen te blijven zien. Binnen de kortste keren dreigde ik me weer net zo druk te maken om de onbenulligheden als voorheen: een krant die te laat wordt bezorgd, een burger die zich druk maakt om een overhangende tak en een voortmodderende discussie op het gemeentehuis. Met het stijgen van de jaren lukt het me steeds de waardevolheid te aanschouwen. Een hardlooptochtje in een ijzig bos bij zonsopgang. Een dochter die ineens tegen je zegt: “ik ben zo gelukkig nu” en talentvol opgaat in haar passie. En met een lieve vrouw die al meer dan 40 jaar naast mij leeft een schitterende film kijken.

Dat zijn de waarden. Waardevol. De basis van een gelukkig leven. Maar ook het besef dat de weerloosheid van deze waarden je altijd de eindigheid doet beseffen. 'Weerloos en waardevol', je hebt er mee te leven, balancerend tussen angst voor verlies en geluk om behoud.

Eric van Oosterhout, afd. Drenthe

Cursussen in het Noorden

Verrijk jezelf, volg een cursus

Hoe wil ik leven? Doe ik wat ik moet doen? Wat vind ik belangrijk? Leer jezelf beter kennen met onze cursussen *Mens zijn in de 21e eeuw*, *Moderne levenskunst*, *Kennismaken met humanisme* en verdiepingdagen *Actieve hoop* en *De dialoog*.

Cursus Kennismaken met humanisme

Hoe kan je bijdragen aan meer verbondenheid in deze tijden van individualisme? Hoe blijf je kritisch én tegelijkertijd luisteren naar een ander, ook als iemands mening verschilt met de jouwe? Hoe kan je omgaan met tegenstrijdigheden tussen je kernwaarden en je leefstijl? Hoe gaat het humanisme om met intolerantie? Wat geeft het leven zin? Ontdek in 2,5 uur wat het humanisme kan betekenen voor je (nieuwe) antwoorden. Denkers

als Erasmus, Arendt en Manschot helpen je hierbij. Je krijgt inzicht in je eigen, praktische wijsheid en wat jij belangrijk vindt. In gesprek met elkaar beoefen je meteen een belangrijk aspect van het humanisme, namelijk de dialoog.

Deze cursus is interessant voor iedereen die zich wil verdiepen in humanisme, met elkaar in gesprek wil gaan en nieuwe inzichten wil opdoen. Je kunt ook eigen vragen inbrengen.

Leeuwarden

woensdag 22 maart 2023

van 19:30 – 22:00 uur

Docent/gespreksleider: Ronald Hünneke

Groningen (editie 20-40 jaar)

zaterdag 15 april 2023

13:00 – 16:00 uur

Docent/gespreksleider: Maudy van Klaveren

Groningen

woensdag 19 april 2023

19:30 – 22:00 uur

Docent/gespreksleider: Ronald Hünneke

Aanmelden & meer info:

[humanistischverbond.nl/kennismaken](https://www.humanistischverbond.nl/kennismaken)

<https://www.humanistischverbond.nl/laat-je-inspireren/cursussen/kennismaken-met-humanisme/>

CURSUS: MENS ZIJN IN DE 21^E EEUW

De oorlog in Oekraïne, aardbevingen in Groningen, de opwarming van de aarde en het stijgen van de zeespiegel: het roept nieuwe vragen op over het leven, onze relaties met anderen, en de omgang van de mens met de aarde, onze medebewoners en de natuur. Ook nieuwe technologie zet vragen over ons mens zijn op scherp. Hoe wil je leven? Wat is belangrijk voor je? Hoe blijf je bewuste, eigen keuzes maken, die bij je passen?

In 4 avonden verdiep je je in teksten van hedendaagse denkers en sta je stil bij actuele thema's en prangende vragen en dilemma's die op ons afkomen. Er is veel ruimte voor discussie en dialoog, om je te laten nadenken over alle aspecten. Je leert om met een onderzoekende blik te kijken. Zo kom je tot vaak verrassende, nieuwe antwoorden en dat heeft betekenis voor je eigen leven.

Groningen:

Reeks: woensdag 26 april, 10 mei, 17 mei, 24 mei 2023

19:30 – 22:00 uur

Docent/gespreksleider: Ronald Hünneberg

Aanmelden & meer info:

[humanistischverbond.nl/menszijn](https://www.humanistischverbond.nl/menszijn)

<https://www.humanistischverbond.nl/laat-je-inspireren/cursussen/cursus-mens-zijn-in-de-21e-eeuw/>

VERDIEPINGS DAG: DE DIALOOG

Het publiek debat verhardt. Nemen we wel de ruimte om de ander te begrijpen? Hoe doe je dat, ook als meningen schuren of botsen? Dat vraagt een open, onderzoekende houding. De dialoog kan ons hierbij helpen. Het gaat in een dialoog niet om het overtuigen van de ander, maar om te leren van en met elkaar. Met aandacht, stilte, het stellen van goede vragen, verdiepend luisteren en zelf ook gehoord worden. Tijdens deze verdiepingdag oefenen we dit, zodat we samen leren denken.

Groningen:

zaterdag 3 juni 2023

10.00 – 16.00 uur

Docent/gespreksleider: Martijn Rozing

Aanmelden & meer info:

[humanistischverbond.nl/dialoog](https://www.humanistischverbond.nl/dialoog)

<https://www.humanistischverbond.nl/laat-je-inspireren/cursussen/verdiepingdag-dialoog-gesprek/>

VERDIEPINGS DAG: ACTIEVE HOOP

Wil jij ondanks alle alarmerende berichten over de klimaatproblematiek hoopvol het voorjaar starten? Schrijf je dan in voor verdiepingsdag 'Actieve hoop'. Op deze dag staan jouw klimaatemoties centraal. Waar loop je tegenaan, wat ervaar je, twijfel je misschien of het zin heeft wat jij doet? Tijdens deze verdiepingsdag ga je op zoek naar de koppige optimist in jezelf. Je onderzoekt hoe je je emoties kunt omzetten in actie: jouw bijdrage aan een duurzame wereld. We leunen daarbij op het werk van ecofilosofe Joanna Macy, klimaatpsychologie en humanistische tradities van geestelijke weerbaarheid.

Assen:

zaterdag 11 maart 2023

10:00 – 17:00 uur

Docent/gespreksleider: Han Verhoeven

Is deze editie in Assen uitverkocht en wil je graag op de reservelijst worden geplaatst?

Stuur een e-mail naar Marlon Busstra: stimulans@planet.nl of bel: 06-13200785.

Dan nemen we contact met je op als er toch nog een plek vrijkomt.

Leeuwarden:

zaterdag 1 april 2023

11:00 – 17:00 uur

Docent/gespreksleider: Han Verhoeven

Aanmelden & meer info:

[humanistischverbond.nl/hoop](https://www.humanistischverbond.nl/hoop)

<https://www.humanistischverbond.nl/laat-je-inspireren/cursussen/verdiepingsdag-actieve-hoop/>

CURSUS: MODERNE LEVENSKUNST

Wie ben je? Hoe kom je tot een keuze die bij jou past? Hoe kan je je vrijer voelen? Hoe ga je om met wat je overkomt? Tijdens de cursus Moderne levenskunst sta je stil bij het belang van zelfkennis, het invullen van je vrijheid en de betekenis van vriendschap voor jouw leven. Je maakt kennis met filosofen zoals Montaigne, Levinas, Foucault en Nussbaum. En je oefent met je medecursisten, onder leiding van een ervaren docent, om antwoorden te krijgen op jouw vragen over hoe te leven, want dáár gaat het om in deze cursus.

Dit voorjaar in Leeuwarden.

Datums en tijden:

12 april, 19 april, 26 april, 10 mei, 17 mei, 24 mei van 13:30 tot 16:00 uur (inloop vanaf 13:00.) in Tresoar, Boterhoek 1 in Leeuwarden.

Aanmelden/meer info:

humanistischverbond.nl/levenskunst

<https://www.humanistischverbond.nl/laat-je-inspireren/cursussen/cursus-moderne-levenskunst/>

Bijeenkomst voor nieuwe leden op zondag 2 april 2023

Het bestuur van de afdeling Groningen en Ommeland organiseert twee keer per jaar een bijeenkomst voor mensen die in het voorafgaande halve jaar lid zijn geworden van het Humanistisch Verbond. Eén in het voorjaar en één in het najaar. Diegenen die in dat half jaar lid zijn geworden van het Humanistisch Verbond, of naar onze afdeling zijn verhuisd ontvangen hiervoor een uitnodiging via de mail. Dit jaar zijn de bijeenkomsten gepland op zondagmiddag 2 april en op donderdagavond 5 oktober.

Met dit bericht willen wij de nieuwe leden attent maken op de bijeenkomst op 2 april 2023. Deze wordt gehouden in het Humanistisch Centrum in Groningen, van 14.00 uur tot 16.00 uur.

Tijdens deze bijeenkomst gaan we kort in op het begrip humanisme. Er zullen enkele bestuursleden en contactpersonen van activiteitengroepen aanwezig zijn, zodat u een beeld krijgt van wat u van onze afdeling kunt verwachten.

Maar we hopen ook te horen welke verwachtingen er onder de nieuwe leden leven. Ervaringen en nieuwe ideeën zijn zeer welkom.

Wat inspireert ons? DE JONGE HUMANISTEN GRONINGEN

In deze reeks artikelen beschrijven we wat ons het afgelopen kwartaal inspireerde, aan de hand van onze bijeenkomsten.

Deel 4: *Openhartig* – door Ivo Hengst

Wat mij zelf inspireerde was de openheid die we toonden tijdens de gesprekken. Nu is een open sfeer waarin persoonlijke zaken besproken kunnen worden juist kenmerkend voor onze bijeenkomsten, maar nu kwam nog meer dan anders de donkere kanten van het bestaan aan de orde. Het ging onder andere over angst en onzekerheid, falen, verslaving, verlies en diepe somberheid.

Het maakte twee dingen nog eens extra duidelijk voor mij. Het ene is dat millennials het echt ontzettend moeilijk hebben in de huidige tijd van prestatiedruk en afnemende zekerheden. Het andere is dat ik mijzelf eigenlijk niet echt tot de categorie millennials kan rekenen, ondanks dat ik net binnen de definitie (geboren tussen 1980-1999) val. Ik heb het idee dat ik nog net heb kunnen ontsnappen aan de uitdagingen die aan jonge mensen gesteld worden tegenwoordig. Qua zekerheden voel ik mij namelijk net een babyboomer.

Onze Midwinterviering in het thema 'ontsnapping en ontspanning' leende zich goed om het te hebben over (keuze)stress, burnoutklachten en prestatiedruk en wat dit doet met een jongmens. Aan de hand van enkele

ideeën van psycholoog Thijs Launspach gingen we in gesprek hierover. Launspach oppert in zijn boek *Fokking druk* enkele oorzaken voor de toename van stress onder millennials. Hij wijst op de individualistische manier waarop we zijn opgevoed, met het idee dat het leven maakbaar is en dat je zelf je lot in eigen hand hebt. Hierdoor stellen we hoge eisen aan onszelf. Dit gaat in feite over de meritocratische mythe: de misvatting dat je zo'n beetje alles bereiken kan zolang je maar hard werkt. Een idee dat de kloof tussen de 'haves' en de 'have nots' nog steeds vergroot. Maar als ik om mij heen kijk, horen wij bij de geprivilegieerde groep: bijna allemaal wit en hoog opgeleid, voor de helft man. Er moet meer zijn. Een andere oorzaak volgens Launspach is dat de tijd tussen puberteit en volwassenwording steeds langer is geworden. Vroeger was je voor je 30^e getrouwd, had je kinderen en een vaste baan. Nu is dat vaak niet meer zo. Het verwachtingspatroon is echter nog wel dat je voor je 30^e alles 'gemaakt' hebt. Wat ook meespeelt is social media. Millennials kijken naar elkaar maar op social media plaatsen de meeste mensen vooral de mooie dingen, al dan niet overdreven, en niet zozeer de teleurstellingen en faalacties. Launspach raadt ons aan om eerlijker naar elkaar te zijn, vooral ook over falen en tegenslag, en om opnieuw na te denken waar de adolescentie over gaat: over jezelf ontwikkelen in plaats van al je schapen op het droge hebben. Op basis van ruim 13 jaar gesprekken voeren bij de jonge humanisten meende ik ook nog een paar tips te kunnen meegeven: zelfonderzoek doen, ontspanningstechnieken ontwikkelen en aanleren om je behoeften uit te spreken en je grenzen aan te geven.

Maar behalve voor serieus gesprek namen we ook ruim de tijd voor ontspanning. In de vorm van muziek en meditatie én een uitgebreide theeceremonie, geleid door Thomas Schoneveld. Hij zette op ambachtelijke en oosterse wijze verschillende kopjes kwaliteitsthee voor ons die we in alle rust tot ons konden nemen. Het is heerlijk om onder dit genot te luisteren naar een ultranuchtere Groninger die zijn passie voor thee en Azië met ons deelt.

We experimenteerden ook met een andere gespreksvorm, gebaseerd op het Benedictijner Kapittel. Nadat iemand iets had gezegd namen we telkens een stilte in acht om de woorden goed tot ons door te laten dringen en goed na

te denken over wat we vervolgens daadwerkelijk konden inbrengen. Thema van dit gesprek was 'quiet quitting', een trend waarbij (jonge) mensen zich niet meer inspannen dan nodig is voor hun werk. Dus geen overwerk, geen extra klusjes op zich nemen en dergelijke om zo tot een betere werk-privébalans te komen. Hoewel de gespreksvorm van het Kapittel in eerste instantie gekunsteld aandoet en even gewenning nodig heeft, brengt het een hoop rust in het gesprek.

Met 15 jonge aanwezigen hadden we in tijden niet zo'n hoge opkomst gehad. Dit geeft aan dat het thema leeft. In het nieuwe jaar hebben we Launspachs suggestie om eerlijk naar elkaar te zijn ter harte genomen tijdens ons diepgangendiner. Het idee van dit diner is dat je meteen de diepte induikt door elkaar persoonlijke vragen te stellen. Hiertoe is een uitgebreid vragenmenu beschikbaar. De eerste ronde kies je je eigen vraag, de tweede ronde mag je voor iemand anders een vraag uitkiezen. Ook hier kwam weer een vrij grote groep – deels weer andere – jonge mensen op af en ook deze vorm leidde tot intieme gesprekken over onze feilbaarheid, onder het genot van een nagenoeg feilloze veganistische, Indiase maaltijd.

Bijeenkomsten als deze inspireren mij om te blijven bijdragen aan zo'n veilige plek als bij de Jonge Humanisten, met zo'n open sfeer. Ook als ik mezelf geen jonge humanist meer kan noemen (en dat moment is toch wel aanstaande, maar daarover meer in een volgende aflevering), dan aan een bredere groep mensen, jong en oud.

DE JONGE HUMANISTEN GRONINGEN

Cursus: Kennismaken met humanisme [Speciale JONGE HUMANISTEN versie!]

zaterdag 15 april | 12:00 - 16:00 uur

Hoe vind je als twintiger of dertiger zingeving in deze jachtige prestatimaatschappij, en hoe kan het humanisme je daarbij helpen? Hoe kan je omgaan met tegenstrijdigheden tussen je kernwaarden en je leefstijl? Hoe blijf je kritisch denken en tegelijkertijd luisteren naar een ander, ook als iemands mening sterk verschilt met de jouwe? Wat is de visie van het humanisme op onze zorg voor de aarde, onze medebewoners en de natuur?

Ben je nieuwsgierig naar wat het humanisme voor jouw dagelijkse keuzes kan betekenen, of wil je beter kunnen verwoorden waar jij vandaag voor staat? Dan is dit een bijzondere kans: Het Humanistisch Verbond biedt op 15 april voor de tweede keer een speciale cursusvariant aan voor jonge humanisten (20-40 jaar). Na de volgeboekte cursus van afgelopen jaar willen we je graag weer de kans geven deze cursus te volgen. Hij is speciaal toegespitst op jou, en je kunt tegen gereduceerd tarief deelnemen!

Bij de cursus 'Kennismaken met humanisme' ontdek je in 3 uur de beginselen van het humanisme en wat je ermee kunt in jouw dagelijkse leven nu. De humanistische traditie vormt zich, beweegt mee met de tijd. Welke wijsheden van humanistische inspiratiebronnen als Erasmus, Spinoza, Arendt en Nussbaum kan jij inzetten bij het maken van keuzes?

Door vragen te stellen en in gesprek met elkaar, onderzoek je wat het humanisme voor jou kan betekenen, en kom je samen tot (nieuwe) antwoorden. Je krijgt inzicht in je eigen, praktische wijsheid en wat jij belangrijk vindt. Zo komt de humanistische traditie tot leven en beoefen je een belangrijk aspect van het humanisme, namelijk de dialoog.

Prijs (inclusief lunch en borrel):

Varieert van €15 – €35 afhankelijk van inkomen en HV-lidmaatschap. Details op de HV-website.

Bij de lunch zullen er ruime vegan opties zijn.

Docent: Maudy van Klaveren
Maudy van Klaveren studeerde humanistiek, waarbij zij zich specialiseerde in cultuurkritische en feministische theorie. Ze werkt als humanistisch geestelijk begeleider in de zorg. In haar cursussen verbindt ze filosofische theorieën met persoonlijke reflectie. Wat betekent het om mens te zijn?

Hoe verhoud ik mij tot mijzelf en de mensen om mij heen? Waar put ik kracht uit? En wat is voor mij een goed leven? Deze en meer prikkelende vragen onderzoekt ze graag samen met de cursisten.

Voor wie? Deze korte cursus is bedoeld voor twintigers, dertigers, en veertigers die zich jong voelen ;). Er is geen voorkennis vereist.

Inlichtingen: info@jongehumanisten.nl

Aanmelden: Op de website van het Humanistisch Verbond

<https://www.humanistischverbond.nl/agenda/cursus-kennismaken-met-humanisme-jong-groningen/> - formulier

WANDELEN in *Groningen*

Zondag 2 april Wandeling bij Oude Molen.

Verzamelen op de parkeerplaats aan de Molensteeg.
Op kruispunt bij Herberg De Fazant neemt men de Meester Croneweg
richting Gasteren, na ca. 500 meter ga je links af de Molensteeg in.
Na afloop koffie drinken bij Herberg De Fazant.

Zondag 30 april Wandeling bij de Zeijerwieke te Zeijen.

Verzamelen bij café Hingstman, Hoofdstraat 18 te Zeijen, bij de Brink.
Na afloop koffie drinken bij café Hingstman.

Zondag 4 juni Wandeling in de Gasterse Duinen.

Verzamelen aan de Oudemolenseweg t/o Pannenkoekenboerderij
Brinkzicht.
Na afloop koffie drinken bij Pannenkoekenboerderij Brinkzicht.

Alle wandelingen starten om 10.30 uur en zijn tussen de 3 en 4,5 km.
Deelname aan de wandelingen is gratis en zijn toegankelijk voor leden en
niet-leden.

Consumpties zijn voor eigen rekening.

Inlichtingen: Marijke en Pieter Hofman

Tel: 0592 - 343595

Mobiel: 06 1900 30 43

email: hofbak@ziggo.nl

Boekbespreking door Victor Bom,
Bibliotheekcommissie HVG

Getekend

Sporen van Kindermishandeling
Gijs Wanders en Herman van Hoogdalem (2020)

Van de achterflap: *“Altijd hebben ze gezwegen uit angst, schaamte of schuldgevoel. Nu vertellen ze hun verhaal, moedig en zelfbewust”*. Elk jaar zijn er in ons land ongeveer 119.000 kinderen slachtoffer van verwaarlozing, geweld en seksueel misbruik. Tientallen overlijden aan de gevolgen. Velen zijn getekend voor het leven. In *Getekend – Sporen van kindermishandeling* vertellen slachtoffers hun verhaal terwijl ze worden geportretteerd. Moed en veerkracht zijn nodig om overeind te blijven: toen als kind, nu als volwassene. We kijken door hun kinderogen en voelen de verwarring en eenzaamheid. We zien hoe ze als volwassenen overeind komen. Hun drang om te overleven is indrukwekkend.

Oud-NOS-nieuwslezer Gijs Wanders is de interviewer en kunstenaar Herman van Hoogdalem maakte de portretten.

Peter Boersma deed de vormgeving en het boek kwam tot stand op initiatief van Hameeda Lakho, een slachtoffer.

Citaat uit 'Getekend'

Als we op de achterbank van de auto niet stil konden zijn, ging zijn hand naar achteren en sloeg hij de eerste die hij te pakken kreeg met het hoofd tegen de zijkant van de auto. Hij had zichzelf niet onder controle.

Mede door de soms indringende portretten waarmee Herman van Hoogdalem 'recht probeert te doen aan de kwetsbaarheid van toen en de kracht van nu' en die 'soms onder je huid kruipen', is dit boek een juweeltje. Toen één van de slachtoffers enige tijd na het interview haar portretten zag, brak ze. De tranen stroomden over haar wangen. In de tekeningen zag ze het

Eerst durfde ik niks te zeggen, maar na een tijdje heb ik het verteld. Op verzoek van de rector heb ik alles opgeschreven. Er is niets mee gedaan.

Misschien waren ze bang voor mijn vader, want hij had ze ook een keer bedreigd. Citaat 'getekend'

verdriet, de pijn en woede terug die ze zovele jaren had gevoeld, de strijd die ze had moeten leveren om te overleven. De verhalen

die Gijs Wanders optekent onthullen een duister bestaan achter de voordeur. Ze laten zien hoe kinderen, onschuldig en kwetsbaar, proberen te overleven. Met hun mond op slot, uit schaamte, uit loyaliteit met hun ouders, uit angst niet geloofd te worden. Als samenleving kijken we te makkelijk weg. Mede hierdoor kan dit drama voortwoekeren. Hameeda Lakho stelt in het voorwoord:

'Om als volwassene die als kind is mishandeld een volwaardig leven op te bouwen, is ontzettend moeilijk. Het ontbreken van veiligheid, geborgenheid en liefde heeft plaats gemaakt voor een jarenlange zoektocht naar verwerking, erkenning en acceptatie.

Door het vertellen van ons persoonlijk verhaal geven wij een stem aan al die andere kinderen en volwassenen die te maken hebben met kindermishandeling. Het vertellen van het grote geheim en het delen van de verhalen helpen om het allesoverheersende gevoel van leegte, eenzaamheid en verlies te verwerken en te dragen op de lange weg van herstel. Met *Getekend – Sporen van kindermishandeling* doorbreken wij moedig ons zwijgen'.

Ik heb veel trauma's opgelopen. Ik heb gebogen op momenten dat het moest en mijn rug recht gehouden op momenten dat het kon. Zo ben ik dicht bij mezelf gebleven. Met mijn verhaal wil ik lotgenoten meegeven dat ze positief moeten blijven. Hoeveel je ook hebt meegemaakt, het

Door de ogen kun je in mijn ziel kijken. Je ziet iemand die heeft geleden, die veel heeft meegemaakt, die van heel ver is gekomen. Tegelijkertijd zie je kracht. Als ik was blijven hangen in het verdriet, was ik nooit geworden wie ik vandaag ben.

Citaat 'Getekend'

Internationale Vrouwendag met Sholeh Rezazadeh

8 maart 2023, 20:00 (inloop: 19:30), Humanistisch Centrum Groningen

8 maart is het Internationale Vrouwendag. Sinds het bestaan in 1911 is er gelukkig veel veranderd op het gebied van vrouwenrechten, maar er blijft ook altijd genoeg wat nog onze aandacht verdient. In Nederland, en zeker ook internationaal. Voor humanisten altijd een belangrijk thema om bij stil te staan.

We zijn verheugd dat we deze dag mogen vieren met Sholeh Rezazadeh. Met haar publicaties in o.a. de NRC, De Standaard, De Gids en De Groene Amsterdammer was ze bijna niet te missen.

Sholeh Rezazadeh kwam in 2015 uit Iran naar Nederland voor de liefde. Al drie jaar later tekende ze een contract voor een literaire roman in het Nederlands. Met haar poëzie won ze de El Hizjra Literatuurprijs. Haar roman *De hemel is altijd paars*, verscheen in 2021 en won onder andere de Bronzen Uil, en tevens een nominatie voor de Libris literatuurprijs. Het boek gaat over een jonge Iraanse vrouw die nog maar kort in Nederland woont en een nieuw leven probeert op te bouwen;

“De hemel is altijd paars is een zinnelijke roman over liefde en verlangen, over herinneringen en over de vraag of je de ander ooit echt kunt kennen.”

Sholeh zal deze dag iets voordragen rond het thema Vrouwendag.

- Toegang is gratis
- Aanmelden aanmelden@hvgroningen.nl

Gedichten lezen: Poëzieworkshop met Aly Freije

12 maart 2023 14:00 – 16:30, Humanistisch Centrum, Groningen

Vorige keer werd de workshop poëzie lezen hoog gewaardeerd. In de workshop van 12 maart bespreekt Aly andere gedichten dan toen.

Samen gedichten lezen en de betekenis sterker ervaren, een introductie

Hoe lees je een gedicht en hoe raakt het jou? Goede gedichten kunnen een middel zijn om jezelf, je medemens en de wereld beter te begrijpen. Ze brengen de vreemdheid van het leven in kaart zonder haar kapot te redeneren. Het zijn momentopnames, ze tonen een nieuwe blik op de vele levensvragen.

We lezen en bespreken deze middag enkele bekende en minder bekende gedichten. Het gaat bij poëzie niet alleen om snappen, maar vooral ook om aanvoelen. Een gedicht samen herlezen en onderzoeken is daartoe een middel. We zien dat een goed gedicht tussen de regels door meer betekenissen aan zal dragen, ook door te zien hoe de dichter de taal inzet en poëzietechnieken toepast.

- Begeleiding: Aly Freije, dichter, schrijver en docent aan de Schrijversvakschool Groningen.
- Toegang is gratis (leden en niet-leden)
- Aanmelden: leniekooststra@gmail.com

Foto: alyfreije.nl

Jaarvergadering Afdeling Groningen en Ommelanden

19 maart 2023, 14:00 (Inloop vanaf 13:30),

Humanistisch Centrum, Groningen

Aan de Leden van het Humanistisch Verbond

Afdeling Groningen en Ommeland

Als afdelingsbestuur nodigen wij u graag uit voor onze Ledenvergadering op **zondagmiddag 19 maart 2023**.

Deze vergadering wordt gehouden in het Humanistisch Centrum in Groningen.

De agenda met de bijbehorende stukken ontvangt u uiterlijk op 5 maart 2023.

Het formele gedeelte begint om 14.00 uur, het informele gedeelte begint om 15.00 uur. U bent welkom vanaf 13.30 uur.

Na een korte pauze is het tijd voor Zin in Zingen: liederen die er toe doen. Christina G. Papadopoulou zingt voor ons 'Songs that make Sense'. Christina is vocalist/songwriter. Ze groeide op in Griekenland, studeerde daar klassiek piano en volgde de opleiding jazz zang aan het Prins Claus Conservatorium in Groningen. Christina woont en werkt nu in Groningen. Ze geeft les, treedt op, dirigeert en begeleidt koren en ze componeert. Met haar project 'Classical Fusion' doorbreekt ze sociale en culturele grenzen voor divers publiek.

Meer info over Christina vindt u op haar website:

christinagpapadopoulou.com

Aan het eind van de bijeenkomst is het tijd voor een hapje en een drankje.

- Toegang is gratis

- Aanmelden

secr.hvgron@gmail.com

Zindag – Sunday Assembly | Sorry!

26 maart 2023, 11:00
(Inloop vanaf 10:30),
Humanistisch Centrum,
Groningen

Tjee... Sorry!

Hoeveel waarde hecht jij aan excuses? Is de wetenschap dat iemand berouw toont voor jou belangrijk, of kijk je alleen vooruit omdat gemaakte fouten toch niet teruggedraaid kunnen worden.

Misschien is “sorry zeggen” de lijm voor een goede vriendschap, misschien voorkomt het wraakgevoelens, misschien is het wollige onzin.

Maar wanneer is het authentiek? Horen we te makkelijk en te vaak sorry, waardoor het een betekenisloze beleefdheidsvorm is geworden? Wat bepaalt of daarna alles weer koek en ei is? Kunnen we onze eigen fouten makkelijk toegeven? En wat vinden we van excuses maken voor iets waar we persoonlijk niets aan kunnen doen, zoals bij het slavernijverleden? Wat is eigenlijk de functie van vergeving? Genoeg om het over te hebben!

Heb je beelden (foto/video) van jouw associatie met spijt of excuses? Stuur ze door, en wij verwerken ze (anoniem) in de slides achter de openingsmuziek.

Zindag is een zondagsbijeenkomst bedoeld voor mensen die diepgang zoeken in het leven, maar zich niet thuis voelen in een religieuze omgeving. We komen samen om het leven en ons menszijn te vieren, te erkennen dat niemand foutloos is en om elkaar te inspireren een beter mens te zijn. Iedere Zindag staat een thema centraal dat we op verschillende manieren belichten, bespreken en beleven; met voordrachten, muziek, beeldmateriaal en ruimte voor gesprek.

De Zindag is mede-geïnspireerd op het concept van Sunday Assembly en

vindt plaats op iedere laatste zondag van de maand.

De bijeenkomst staat open voor iedereen, dus wees welkom en sluit aan! We sluiten af met koffie/thee en taart. Voel je vrij om ook iets lekkers mee te nemen!

- Toegang gratis. Taart meebrengen wordt zeer gewaardeerd!
- Aanmelden: Niet nodig. Info en bijdrages: zindag@hvgroningen.nl

Polarisatie en verbinding met Robbert Bodegraven

16 april vanaf 14:00, Humanistisch Centrum, Groningen

Robbert Bodegraven, directeur van het Humanistisch Verbond geeft een inleiding op het thema Polarisatie en Verbinding.

“Stelligheid domineert het publieke debat. Maar hoe hoor je dan de mensen die niet willen schreeuwen?”
(Sanne Blauw in de Correspondent: Doe niet zo stellig)

Toenemende polarisatie vergt volgens de strategie van het Humanistisch

Verbond een ferm tegengeluid. Door polarisatie lijken we verder af te drijven van gemeenschappelijke oplossingen. Dit staat de verbinding die nodig is om tot nieuwe breed gedragen perspectieven te komen in de weg. Hoe geeft het Humanistisch Verbond hier vorm aan? En hoe gaan we hier als leden mee om? Wat betekent “polarisatie en verbinding” eigenlijk voor humanisten? Herkennen we dat er iets moet veranderen? Waar staan we en waar willen we staan?

Wilt u met anderen de dialoog aangaan, uw vragen op dit terrein stellen en gezamenlijk naar antwoorden zoeken? Kom dan naar de bijeenkomst op zondag 16 april om de zoektocht onder begeleiding van Robbert Bodegraven voort te zetten.

Humanistisch Centrum, W.A. Scholtenstraat 2, Groningen [Google Maps](#)

- Toegang is gratis - Aanmelden aanmelden@hvgroningen.nl

In onze nieuwsbrief van januari '23 staat de onderstaande tekst.

Hopelijk herkent u bovenstaand logo nog.

Het hoort bij ons beleidsplan 2019-2023: SAMEN JE EIGEN WEG BEPALEN.

En zoals de jaartallen al aangeven, de looptijd van dat beleidsplan is voorbij.

*Op de komende **Algemene Ledenvergadering d.d. 21 februari**, leggen we u ter goedkeuring een nieuw beleidsplan voor, ook weer met een looptijd van vier jaar.*

We hebben het logo en de titel behouden, omdat het zo goed aansluit bij de grond(levens)houding van humanisten. De jaartallen zijn uiteraard gewijzigd. We hopen dat u in groten getale wilt komen praten over de koers van het HV Drenthe voor de komende vier jaar.

Daarnaast wordt op deze vergadering, zoals gebruikelijk, zowel inhoudelijk als financieel verantwoording afgelegd over het beleid van afgelopen jaar en vragen we uw instemming met de plannen voor komend jaar.

Ons vierjarig beleidsplan is onze leidraad/gids, opdat we vanuit onze humanistische levensbeschouwing kunnen bijdragen aan een gezonde, menswaardige en rechtvaardige samenleving.

Het bestuur

Activiteitencommissie HV-Drenthe 2023

HV *Café*

Elke 2e dinsdag van de maand bent u van harte welkom in het “Humanistisch Café “. Vanwege een forse huurverhoging van zaal “De Punt” in het Duurzaamheidscentrum hebben we een andere ruimte moeten zoeken. **De komende bijeenkomsten vinden plaats** in de vergaderzaal van Humanitas, Brunelstraat 77, Assen. Koffie en thee wordt aangeboden. Er is parkeerruimte aanwezig.

Het inbrengen van een onderwerp wordt op prijs gesteld. Een krantenknipsel bijvoorbeeld, kan al aanleiding zijn voor een gesprek. Ook potentiële HV-leden en belangstellenden zijn welkom. Van tevoren aanmelden mag, maar het hoeft niet.

Aanvang 10.30 uur, einde ongeveer 12.00 uur

Data 2023: 11 april, 9 mei, 13 juni, 11 juli

HV *Wandelingen* **laatste** zondag van de maand

De wandelingen zijn toegankelijk voor leden en niet-leden. Aan deelname aan de wandeling zijn geen kosten verbonden. De consumpties na afloop zijn voor eigen rekening.

Aanmelden hoeft niet, is wel handig bij eventuele wijzigingen.

Vooraf bij twijfel vanwege weersomstandigheden, kunt u zekerheidshalve voor vertrek even mailen of bellen met degene die de wandeling organiseert.

Wilt u ook een keer de wandeling bij u in de omgeving organiseren? Graag reactie naar ons.

Datum: **zondag 30 april**. Wandeling omgeving Witten en Baggelhuizerplas.

Aanvang: 10:30 uur

Vertrekpunt: aan het begin van de Polweg, een onverharde weg direct buiten het dorp Witten. Vanuit Bovensmilde direct voor het plaatsnaam bord Witten links. Vanuit andere richtingen direct rechts, nadat het bord

einde bebouwde kom richting Bovensmilde is gepasseerd.

Afstand: ongeveer 5 kilometer

Nazit: wordt bepaald na de wandeling. Het nabij gelegen Zalencentrum van der Veen is waarschijnlijk gesloten op dat tijdstip.

Organisatie: Jan Kolkman anjankolkman@gmail.com 0592-413291 / 0630888726

Datum: **zondag 28 mei**. Wandeling in omgeving Exloo

Aanvang: 10.30 uur

Vertrekpunt: parkeerplaats zwembad Leewal, Zuidereind 36, 7875 CD Exloo

Afstand: Ongeveer 6 kilometer

Nazit: Nazit: bij restaurant café Bussemaker Exloo.

Organisatie: Oebele Huitema huitemakats@home.nl Tel. 06-57046211

Datum: **zondag 25 juni**. Wandeling Hijkerveld

Aanvang: 10.30 uur

Vertrekpunt: Parkeerplaats bij de Hijkerweg rechts van de weg Hooghalen-Hijken,

Afstand: ongeveer 4 kilometer

Nazit:: Wapen van Schotland Hooghalen

Organisatie: Lineke van der Burg 0592-543922/ 06-12033325
avdburg@simpc.nl

ETEN *met gespreksstof*

We eten afwisselend bij één van de deelnemers thuis. Het aantal deelnemers wordt meestal beperkt tot maximaal 8 à 10, omdat anders een zinvolle discussie aan een enkele tafel te moeilijk wordt.

Tot nu toe heeft deze activiteit steeds eind van de middag/avond plaatsgevonden. Omdat niet iedereen in de winteravond graag de deur uit gaat, zal deze activiteit in de toekomst ook als lunch georganiseerd worden.

Deelname verplicht u niet om zelf ook een keer een bijeenkomst te organiseren, maar mocht u ook een keer “gasthuis” willen zijn, dan horen we dat graag van u. Het kan dus ook een eenvoudige lunch zijn.

Volgende datum: vrijdag 16 juni (aanmelden uiterlijk één week van tevoren)

Locatie : Jan Kolkman, Meesterswijk 17, 9421 TJ Bovensmilde

Tijd: 17.15-20.00 uur. Kosten € 7,50

Aanmelden: 0592-423191 anjankolkman@gmail.com

De activiteitencommissie

Wim Roeleveld 06-51322851/0599-234497 roeleveld.wim@gmail.com

Jan Kolkman 0592-413291 / anjankolkman@gmail.com

In memoriam Johan Koning

Johan was sinds een klein jaar steeds vaker aanwezig bij bijeenkomsten van het HVD. Zo heb ik hem beter leren kennen. Het was een imposante man met een zware stem, die als hij sprak duidelijk aanwezig was. Een zeer belezen en getalenteerd persoon die van alle markten thuis was. Hij heeft jarenlang in het buitenland gewerkt. Naast zijn enorme kennis van de klassieken en filosofen, was hij ook volledig thuis in het menselijk lichaam en de menselijke geest, maar ook in de digitale wereld. Bovendien was muziek heel erg belangrijk voor hem. Hij kon vele instrumenten bespelen en genieten van klassieke en religieuze muziek. Binnen het Humanistisch Verbond was hij op zoek naar gelijkwaardige gesprekspartners waarmee hij het gesprek op niveau kon voeren.

In de korte tijd dat ik hem heb leren kennen, heb ik diverse gezichten van hem gezien. Enerzijds een erudiet spreker en anderzijds een persoon met een complex zelfbeeld. Altijd op zoek naar aandacht en erkenning. Opgevoed in een streng jehova gezin, mogelijk dat hij daardoor onderwerpen nogal absoluut kon benaderen. Er leek weinig ruimte voor andere meningen. Toch had ik een klik met hem. Zelf heeft hij de Jehova's al vrij vroeg in zijn leven verlaten. Maar zijn familie is altijd Jehova gebleven.

Tijdens de Verdiepingsdag "Goed leven, goede dood" heeft hij uitgebreid verteld over zijn wens voor euthanasie. Hij heeft zelfs een mislukte poging gedaan met zelfgekozen middelen. Later was hij aanwezig bij een HV-café waar ik ook bij was. Hij zou de discussie die ochtend leiden. Tot onze grote schrik ging hij na het voorstelrondje onderuit en hebben we de ambulance moeten laten komen, omdat we dachten dat hij een hartaanval had. Voordat ik met reanimeren was begonnen, kwam hij gelukkig weer bij. Vrijwel het eerste wat hij zei was dat ik hem niet had mogen reanimeren. Het leek allemaal mee te vallen, maar een week later lag Johan weer in het ziekenhuis. Hij was rechtszijdig verlamd en kon nauwelijks meer zien.

Het ziekenhuis wilde niet ingaan op het verzoek om euthanasie van Johan. Het ziekenhuis wilde dat hij zo snel mogelijk weer zou gaan revalideren en bereidde de overdracht naar Anholt voor. Ik heb hem toen naar Anholt

verhuisd. Zijn verzoek om een humanistisch geestelijk verzorger konden zowel het ziekenhuis als Anholt niet invullen. Andere geestelijk verzorgers werden niet geaccepteerd door hem. Aanvankelijk lukte de revalidatie wonderwel goed, maar uiteindelijk koos Johan er toch voor het leven te verlaten. Pas op het allerlaatste moment heeft hij een wilsverklaring opgesteld. Daarin heeft hij een goede vriendin aangewezen om te borgen dat als hij niet meer aanspreekbaar zou zijn het proces volgens zijn wil zou verlopen. Zij heeft dit voortreffelijk gedaan. Hoewel dit ook de nodige moeite heeft gekost en het enorm zwaar was voor haar. Uiteindelijk heeft hij in aanwezigheid van haar zijn rust gevonden. Op vrijdagochtend 2 december is hij gecremeerd.

Henk van der Zijden
13 december 2022

HV Drenthe *Klankbordgroep*

Ook onder de leden van HV Drenthe zal er soms een verlangen kunnen zijn om eens te praten met iemand die de kunst van het luisteren beheerst en dat ook nog doet vanuit humanistisch perspectief.

En omdat er in het noorden weinig humanistisch geestelijke verzorgers ter beschikking staan, zijn wij blij met drie leden die zich ter beschikking willen stellen als U dat nodig hebt.

Mochten er zich in uw leven zaken voordoen waarover u wilt praten, dan kunt u een gesprek met een van hen aanvragen **via het secretariaat**. In de Schakel van december stelden de leden van deze klankbordgroep zich uitgebreid voor: **Ton Koster, Jan van Koert en Anne Prins** .

Midwinterontmoeting HV-Drenthe

is een nieuwe traditie begonnen?

Op 11 december jl. kwam een grote groep HV-leden bijeen in Witten om samen het feest van het licht te vieren en ondertussen te genieten van een heerlijke midwinter-lunch.

De zonnewende, het keerpunt van donker naar licht, van oud naar nieuw, was het thema om met elkaar verbinding te zoeken in de donkere, koude dagen voor kerst en om gezamenlijk erbij stil te staan dat de dagen weer gaan lengen en het weer lichter wordt.

De burgemeester van Emmen, Eric van Oosterhout, was uitgenodigd als gastspreker.

Maar voordat hij aan het woord kwam, lagen er op de tafels hele mooie vragen klaar om eerst met elkaar een gesprek te voeren over vragen zoals: “Welke persoonlijke rituelen heb je”? Of: “Hoe vier je Kerstmis? Welke tradities heb je van huis uit mee gekregen”?

Aan de tafels werden goede gesprekken gevoerd en de verhalen en overpeinzingen van Eric van Oosterhout sloten mooi op de vragen aan.

Warm en bevolgen vertelde hij mooie verhalen over zijn rol bij moeilijke kwesties zoals de huisvesting van asielzoekers. Op een respectvolle en tegelijkertijd humoristische wijze sloot hij af met een kerstverhaal met de titel “Eenzaam maar niet alleen”. Het gaat over een oude man die hij ontmoette bij de kassa in de supermarkt. Diens vrouw moet hele dagen binnen blijven en ze krijgt niet alles meer mee. De muren kwamen op hem af en een loopje naar de supermarkt brak voor hem de dag. De

man vertelde dat hij altijd wel iemand tegenkomt voor een praatje en daar kan hij dan thuis over vertellen, ondanks het feit dat zijn echtgenote er niet echt iets van meekrijgt.....

De aanwezigen hebben vast wel iets van deze middag meegekregen. Het was mooi om te ervaren hoe we als humanisten met elkaar verbonden zijn, juist als we over tradities praten, ondanks het feit dat we elkaar als tafelgenoten niet allemaal kenden.

Misschien wordt deze midwinterontmoeting een nieuwe traditie voor HV-Drenthe?

Hedwig en Fieneke, hartelijk bedankt voor het organiseren van deze hartverwarmende ontmoeting!

Margreet Riemersma

Zelfwaarde

**Het is een gedachtecronkel
dat je pas van waarde bent
wanneer je veel doet.**

Die gedachte mag afgebouwd worden.

**Jouw waarde wordt niet bepaald
door de mate van jouw doen,
maar door wie je bent.**

Uit: "Met Hart & Ziel Ouder Worden"
Van Marieke de Vrij
www.devrijemare.nl

HELMEN VOL VERHALEN.

Even menen we in een spannende film te zijn beland: gesloten slagbomen, strenge ID-controle en onder escorte naar het museum. We worden er een beetje giebelig van.

Met elf belangstellenden van het Humanistisch Verbond Drenthe komen we aan bij de kazerne in Assen om de expositie 'Helmén vol Verhalen' te bezoeken.

Burgers staan wel eens ambivalent tegenover 'vechten voor vrede'. En daardoor vaak ook tegenover degenen die het doen. Zij hebben geen idee van de impact van een missie, die er altijd en voor alle betrokkenen is. En de stoere jongens van 'Jan de Witt' lopen niet met hun emoties te koop. Op deze expositie worden de verhalen, belevenissen en ervaringen waarover het vaak zo moeilijk praten is, in kunstwerken vevat. Een communicatievorm zonder woorden, maar met zeker zoveel zeggingskracht. Een manier voor veteranen om zich aan een breed publiek te laten kennen.

Dan kan begrip en erkenning ontstaan. De veteranen, die ons deze middag begeleiden, vertellen zeer gedreven over missies, defensie en deze tentoonstelling. Gerard Nieboer werkte als inlichtingenman. Altijd voorop en vanwege de vertrouwelijkheid van zijn kennis, eigenlijk maar weinig kunnen delen. Voorafgaand aan ons bezoek had hij zijn huiswerk gedaan: zich via de website

uitgebreid verdiept in onze uitgangspunten en activiteiten. Eens een inlichtingenman altijd een inlichtingenman. Hij is open over zijn eigen mental brain damage. Meestal goed te hanteren, maar toch zo nu en dan een terugval. Hij vertelt over de Humanistische geestelijke verzorging die binnen defensie beschikbaar is. Maar ook over het gemis van een veteranenhuis in Groningen en Drenthe, waar veteranen met wie het o.h.o. goed gaat, maar die het af en toe nodig hebben om met mede-ervaringsdeskundigen te verkeren, om even te praten, of even leeg te lopen in wat voor vorm dan ook, of gewoon bij mensen te zijn, die je begrijpen zonder dat je iets zegt.

Hij draagt een witte anjer. Dat is het teken van veteranen en het Witte Anjer Fonds zet zich in voor het welzijn van veteranen.

Aan het begin van de expositie staat een spreekgestoelte, gemaakt van een motorkap van een UN-pantservoertuig. Dit maakt duidelijk dat iedere oorlog begint met woorden, retoriek van machtshebbers, die op hun manier de aanstaande oorlog motiveren. Die oorlog die voor heel veel burgers en soldaten ingrijpende gevolgen zal hebben. Woorden doen ertoe. En niet alleen de woorden van politieke leiders. Ook onze scherpe, soms polariserende en kwetsende woorden kunnen als een sneeuwbal groeien en als een wapen gaan werken. Als één nare leuze wordt overgenomen door hele spreekkoren, overtuigt die uiteindelijk de massa. Hoe zoiets kan verworden laat de kunstenaar zien door te spelen met de letters UN. Als je de N een slag draait, is het een Z. En die zien we dagelijks op TV. En begon die oorlog ook niet met een toespraak van Poetin in het Kremlin? Vredesmissies en soldaten. Het lijkt elkaar te bijten. Een schilderij laat zien hoe moeilijk het is om iemand die jouw teamgenoten heeft vermoord, als mens te blijven zien. Als de Taliban strijder medische zorg nodig heeft en krijgt, wachten de UN-soldaten netjes, maar keren hem hun rug toe. Ik voel de pijn van de ontmenselijking, maar ik begrijp het zo goed.

De kracht van het thuisfront wordt geëerd. Dat staat er alleen voor en ook nog eens in het constante besef van het gevaar dat hun dierbaren lopen. De uitgezondene heeft het gevoel het thuisfront in de steek te laten. Je levert thuis even geen bijdrage, je kunt niet even helpen.

Moeilijk is het om je leven op te pakken als je op missie gehandicapt bent geraakt. Duidelijk wordt dat de een dat beter af gaat dan de ander. In beide gevallen aangrijpend.

Soldaten op missie laten T-shirts maken met wat hen beweegt en/of bindt. Ik zie: 'Eens een tijger, altijd een tijger'. Maar ook: 'Wat doe ik hier eigenlijk?' Al met al een indrukwekkende, ontroerende, informatieve en verrijkende middag. Ik ben blij dat de veteranen zich hebben willen laten kennen. Wat mij betreft is de opzet van de expositie geslaagd: Hoe je ook over vredesmissies en de deelnemers denkt, veteranen verdienen erkenning en respect voor de heftige ervaringen, die ze namens u en mij hebben opgedaan, waar ze zich gevoelsmatig vooraf ook geen voorstelling van konden maken en waar ze het de rest van hun leven mee moeten doen.

Hedwig Udding-Blok

HV bijeenkomst over het thema

Zelfbeschikking

zondag 16 april 2023

Luisteren naar een beschouwing, en praten over, een zelfgekozen levenseinde.

Vanuit HV Drenthe wordt er met regelmaat gevraagd om ook over dit onderwerp een bijeenkomst te organiseren. Anne Prins en Jan van Koert hebben dit op zich genomen en stellen met passie en plezier voor om op zondag 16 april naar Hogeveen te komen om mee te luisteren en vooral ook mee te praten over dit zo boeiende en ook uitdagende onderwerp. De Coöperatie De Laatste Wil heeft toegezegd voor ons een inleiding te verzorgen. Op dit moment is de naam van de spreker nog niet bekend. Na de inleiding is er ruim gelegenheid om onder regie van Anne en Jan met elkaar van gedachten te wisselen over dit onderwerp. Een onderwerp dat zo'n druk legt op ons verlangen naar autonomie, vooral waar het gaat om ons eigen levenseinde.

Locatie: Jannes van der Sleedenhuis, Wolfsbos, Valkenlaan 5, Hogeveen

Inloop: 14.00 uur

Aanvang: 14.30 uur

Entrée: €5,00 voor leden en €10,00 voor niet-leden. Gelieve het entreegeld voor 10 april over te maken naar **NL07 TRIO 0198 4329 09 t.n.v.**

Humanistisch Verbond o.v.v. naam en "zelfbeschikking". Als u ook voor iemand anders betaalt, ook de naam van die persoon vermelden.

De entreeprijs mag geen belemmering zijn voor deelname. Mocht dat wel het geval zijn, laat u dat dan blijken in uw mailwisseling met de secretaris.

Vooraf aanmelden door te mailen naar de secretaris HV Drenthe:
secr.hvdrenthe@gmail.com

FILOSOFIE IN EEN DICHTERSPRAKTIJK 16 maart | Peter van Lier

Wat kan ons in deze onzekere en turbulente tijden nieuwe perspectieven

bieden? En wat kan een ander licht werpen op de huidige niet altijd even optimistisch gestemde tijdgeest? Een goed gesprek met vrienden, een wandeling in de natuur, en toch zeker ook de kunst! Vanuit die gedachte hebben we twee kunstenaars - te weten B.C. Epker en Peter van Lier - gevraagd om vanuit hun kunstpraktijk en de filosofie, hier dieper op in te gaan. Beiden zullen ons aan de hand van hun werk meenemen in hun gedachtegang. Daarnaast is filosoof Arnold Ziegelaar uitgenodigd. Hij zal spreken over hoe de kunst, beter nog dan de filosofie, ons weer in contact kan brengen met de wereld.

Bij de sprekers staat centraal: de bestrijding van de vervreemding, affirmatie van het reële en openheid in het denken creëren.

Deze drie thema's maken zich in hun werk op heel verschillende manieren manifest.

Na een studie filosofie kiest Peter van Lier voor de poëzie als uitdrukkingvorm. De filosofie verdwijnt desondanks niet uit zijn leven en werk. Een filosofische grondhouding is voor hem ook in de poëzie essentieel. In zijn schrijven probeert hij afstand te nemen van de dagelijkse beslommeringen en een openheid in het denken te creëren die een ervaring van de realiteit mogelijk maakt waarin de vervreemding is opgeheven. Verbijstering en verwondering zijn de stemmingen die hem sturen op deze weg. Naast gedichten verschenen er ook essays van zijn hand waarin de relatie tussen poëzie en filosofie centraal staat.

In deze lezing bespreekt Peter van Lier de filosofische invloeden op zijn leven en zijn werk aan de hand van auteurs als Albert Camus, Samuel Beckett, Martin Heidegger en Ludwig Wittgenstein. Wat zich toont is een ontwikkeling waarin de ervaring van absurditeit omslaat in een vorm van mystiek waarin de focus is gericht op het aspect van aanwezigheid van het bestaan.

Peter van Lier (1960) *studeerde filosofie en ontwikkelde zich daarna als dichter en essayist. In 1994 verscheen het filosofische essay Van absurdisme tot mystiek en in 2017 Geachte afwezigen, een bundel met essays over poëzie. Zijn zevende dichtbundel, Af(breken) op(ruimen) in(pakken), kwam uit in 2020.*

Meer informatie leest u in de nieuwsbrief van het Filosofiecafé: meldt u daarvoor aan op info@filosofie.frl

Aanvang 20.00 uur, inloop vanaf 19.30, Tresoar Boterhoek 1, Leeuwarden, entree €7,=

2022-2023

JAARGANG

31

Bekwaam? WERELDBURGER

In deze 31e serie bijeenkomsten hebben we ons gebogen over het opleidingsprogramma, het curriculum, voor de moderne kosmopoliet. Wat moet een bewoner van deze aardbol (e.v.) kunnen en kennen om succesvol mee te kunnen draaien?

Voor antwoorden op deze vraag gingen we te rade bij diverse klassieke en moderne filosofen, maar ook bij onszelf. Want ook wij zijn kosmopoliet, of we nou willen of niet. Op 12 maart de laatste lezing van deze serie.

12 maart 2023

Onze omgeving:

Hoe moet een moderne poliet omgaan met zijn kosmos: de aarde (en andere planeten)? Over verdeling van rijkdom, omgaan met schaarste, exploitatie en zorg op wereldschaal en groter.

Inleiders: Drs. Frank Meester (filosoof/ publicist/musicus) en drs. Maarten Meester (filosoof, journalist, docent/student)

Tijd: Zondagmiddagen van 13.30 - 16.00 uur

Plaats: De Bres – Schoolstraat 4 – 8911 BH Leeuwarden

Kosten deelname: €10,- p.p. per bijeenkomst, € 50,= voor de hele serie.

Voor de hele serie: vooraf overmaken op rekeningnummer NL 16 TRIO 0198 3836 65 t.n.v. penningmeester HV-Fryslân, onder vermelding van 'Filosofie XXXI'. Losse lezingen kunnen vooraf overgemaakt worden of voor de lezing contant worden betaald.

.Informatie: www.humanistischverbond.nl en <https://theaterdebres.nl>

Vragen: secretariaat@hvfryslan.nl app of sms naar: 06-33781823

Boekjes met samenvattingen van de vorige jaargangen lezingen zijn nog verkrijgbaar op papier en voor de eerste 25 jaar ook digitaal. Voor informatie over bestellen: zie de afdelingspagina's van Fryslân op de landelijke HV website, www.humanistischverbond.nl

PALAVERS

Leeuwarden & Bolsward

Leeuwarden: 15 maart, 19 april en 24 mei. Aanmelden bij Jan Wijbenga, voorzitter HV Frylân

Zuid West FRL: 16 maart in Bolsward, in de Groene Weide.

FILOSOFIE NIEUW ZUID

Harlingen

Filosofie Nieuw Zuid: elke tweede en vierde maandagochtend - van 10.30 tot 12.30 uur - komen wij in het Gebouw Nieuw Zuid in Harlingen bij elkaar en behandelen wij een onderwerp, dat door de deelnemers wordt aangedragen.

Deelname en koffie gratis.

Voor meer informatie: Roeleke Naber 0517 795018

Gebouw Nieuw Zuid, Prinses Irenestraat 2, Harlingen

VACATURES HV FRYSLÂN

Het bestuur van HV Fryslân bestaat uit vier enthousiaste leden.

Wij willen meer dan wijzelf kunnen realiseren. Wie komt ons helpen?

Wij zijn daarom dringend op zoek naar uitbreiding van het bestuur en vrijwilligers die helpen bij het organiseren van activiteiten.

Uitgebreide informatie kunt u vinden op onze website:

<https://www.humanistischverbond.nl/afdeling-fryslan-vacatures>

De invulling van de functies gebeurt in onderling overleg. Bij interesse en voor informatie kunt u contact opnemen met Jan Wijbenga

Zuidwest Friesland

HV FRYSLÂN PALAVERGROEP

Moedeloosheid doorbrekende mindset

In de palavergroep van HV Zuid-West Friesland van 11 januari j.l. bespraken we hoe we door ons **denken en doen, het gevoel** van moedeloosheid kunnen doorbreken. Hoe dat in ons denken en gevoel gaat, heeft te maken met onze 'mind-set', welk geloof, welke overtuigingen en ervaringen, die we meekregen in ons leven, belemmeren of helpen ons moedeloosheid te doorbreken?

Jan Boeijenga hield een inleiding deze avond.

Jan: “Paus Franciscus gaf in zijn laatste 'Urbi et Orbi' aan dat er momenteel een 3^e Wereld Oorlog gaande is. Dat sprak mij aan.

Er zijn mijns inziens wereldwijde oorlogen gaande op veel levensterreinen die moedeloosheid bevorderen. Vooral kinderen en jonge mensen ondergaan in onze cultuur daarvan diepgaande gevolgen. Dat is mijn focus voor vanavond.

Het feit dat het Humanistisch Verbond nu heeft besloten verschillende spirituele stromingen een plaats te geven in het zoeken naar welzijn en welvaart deed me goed, zie HUMAN, december 2022. Mensen hebben volgens mij naast rationaliteit altijd te maken met spiritualiteit, ook als ze dat niet erkennen.

Ik wil graag vier diep-menselijke 'behoefte' ook wel 'krachten' benoemen die ons levenslang vergezellen en ons zelfbewustzijn bepalen. In onze eerste 10–15 levensjaren groeien deze behoeften tot krachten en ondergaan ze een vorming vanuit hun omgeving. Dat zijn: het **afhankelijk-zijn** en altijd blijven, het ontvangen en geven van **aandacht** aan elkaar van de wieg tot het graf, de vele dagelijkse keuzes die we meestal **'in geloof'** vanuit ons hart en/of intuïtie moeten maken; de energie (+ creativiteit) die we uit ons **hopen** krijgen.

Samen bepalen ze in hoge mate en levenslang onze mentale gezondheid, onze emotionele behoeften, een al of niet hechte samenleving en (last but not least) de vertaling daarvan in meer of minder bewust gemaakte keuzes.

Juist dát is de reden om hieraan veel aandacht te schenken in de opvoeding van kinderen. Vandaag de dag bevinden we ons in een situatie met een overdaad aan technologische mogelijkheden, vaak werkende ouders, de rol van het mobiel en de lawine aan informatie. Dat is wat ik 'onze oorlog' zou willen noemen. Daarin is het **afhankelijk** kunnen en moeten zijn van ouders en het krijgen van oprechte persoonlijke **aandacht** gemakkelijk een mager of zelfs negatief gebeuren. De sociale mediawereld bepaalt in hoge mate wat onze kinderen geloven en hopen. In de loop van de kinderjaren kan zich dat via de groeiende hersenen en het zenuwstelsel vertalen in onrealistisch **geloven** en fantaserend **hopen**.

In onze jeugd is geloven een langzaam groeiende kracht om te ontdekken wie je bent, om tot je recht te komen en 'iemand te zijn' in de ogen van anderen. Pas als dat proces bevredigend verloopt kan de kracht van ons 'geloven' worden omgezet in overtuigingen hoe je je als mens zou willen/moeten gedragen tegenover elkaar en de wereld.

In onze materialistische samenleving zijn onze kinderen de eerste en meest kwetsbare slachtoffers van onze 'gegroeide culturele oorlog'. Temeer omdat ze daardoor slecht of niet meer vatbaar zijn voor gezag van buitenaf, van hun ouders, familie, leraren en democratische processen.

Moedeloosheid doorbreken begint hier voor volwassenen én kinderen. De volwassenen moet zich dit gevaar bewust worden om de kinderen een leefwereld aan te kunnen bieden via persoonlijke aandacht en met hen gesprekken aan te gaan over waarden en normen die mensen recht doen en een betere wereld mogelijk te maken”.

Tot zover Jan zijn inleiding van waaruit we met elkaar in gesprek gingen. Het gesprek begon met de ervaring van één van de aanwezigen, die kort geleden aangeraakt werd door een diep Godsbesef. Hier kwam het essentiële verschil in 'geloven' vanuit de levensbeschouwing van Humanisten en godsgelovigen naar voren. In het humanisme volgen en onderzoeken we meer onze eigen weg, terwijl godsgelovigen de weg van en naar God volgen. Met op die weg veelal opgelegde doctrines, zoals de afwijzing van LHBTQ diversiteit bij bijvoorbeeld moslim gelovigen of de Jehova's getuigen. Dogma's en doctrines die vaak doel op zich worden en, in plaats van bindend, onderscheidend gaan werken.

Bij de Humanisten zien we kernwaarden als ontwikkeling en invulling van de eigen regie, het nemen van verantwoordelijkheid voor onszelf en voor andere mensen. Het ons gelijk voelen aan en verbonden voelen met andere mensen in de samenleving, de dialoog aangaan met elkaar. Dit komt ook terug in het Humanistisch Vormingsonderwijs, wat we onze leerlingen uit het openbaar basis- en voortgezet onderwijs aanbieden.

'Geloven' betreft ook de aandacht voor spiritualiteit zoals nu in het blad Human. Naar aanleiding daarvan werd opgemerkt dat er binnen het HV leden zijn die onderliggend het atheïsme aanhangen naast leden die zich liever agnost noemen. Mogelijk dat daarbij de agnosten eerder het spirituele zullen onderzoeken.

Gebrek aan 'hoop' bij het HV is wat we als kritiek hoorden. Hebben 'wij' de neiging het glas eerder half leeg te zien, dan half vol? Het boek van Rutger Bregman 'De meeste mensen deugen', is een pleidooi om het glas half vol te laten ervaren. Bij de decemberpost zat ook het HV dialoogboekje met de titel 'Verbindingskracht', is dit niet vergelijkbaar met onze afhankelijkheid aan aandacht, waar Jan het over heeft?

Over hoop sprak HV grondlegger Jaap van Praag concreet als 'Niets verwachten, alles hopen. En aanpakken!'.

Naar aanleiding van onze eerste bijeenkomst over dit thema november j.l., zagen we al hoe belangrijk het is bij gevoelens van moedeloosheid, wat te *doen*. Belemmerende denkpatronen proberen te doorbreken: alleen al door er met iemand of anderen over te praten kan helpen. En met elkaar afvragen wat kunnen we daadwerkelijk *doen*, elkaar opzoeken, in gesprek gaan, of praktisch gezien aanpakken, zoals kleding verzamelen voor Ukraine of zelf milieu- en klimaatbewust leven. Misschien zijn dit maar een druppels op de gloeiende plaat, maar het geeft ons zelf wel een beter gevoel.

Ja, gevoelens van moedeloosheid zijn verklaarbaar en reëel. Wat kunnen we doen en welke denkpatronen bieden hoop of inspiratie om daadwerkelijk in actie te komen? Wat biedt ons veerkracht en idealistische gedrevenheid?

Op donderdagavond 16 maart a.s. van 19.30 tot 21.30 uur, in De Groene Weide, Snekerstraat 2 in Bolsward, stellen we ons die vragen.

Jac Konig en Jan Boeijsenga

In de vorige Schakel stond een oproep voor leden van de Projectgroep Activiteiten van HV Fryslân. Die oproep was een succes en bij deze: we zoeken (zeker in andere regio) nog meer meedenkers en doeners. Inmiddels is de eerste activiteit van de projectgroep aan het opstarten en bent u zeer welkom in Marsum (kan ook met twee keer een s) Hieronder de informatie.

Foto: Emma Verbeem

Peulen & Praten

Hou je van een goed gesprek en lekker eten, dan ben je aan het goede adres in Marsum. Elke laatste vrijdag van de maand koken we daar een lekkere plantaardige maaltijd, met één van de 70 verschillende soorten peulvruchten die op de markt in Leeuwarden verkrijgbaar zijn in de

hoofdrol. Maar ben je dol op vlees, vis of zuivel, dan kan dit erbij worden geserveerd. Het gesprek tijdens het eten wordt opgang gebracht met enkele prikkelende vragen. Vind je het leuk om plantaardig te leren koken of heb je zin om te helpen, dan kun je om 17.00 binnenlopen. Om 18.00 uur ongeveer gaan we eten. Na afloop ruimen en wassen we gezamenlijk af. Niet leden zijn ook welkom, neem dus gerust een introducee mee.

Datum: elke laatste vrijdag van de maand, 18.00 tot 20.30 uur, kokshulpen worden om 17.00 uur verwacht. Volgende keer: 31 maart.

Locatie consistorie: Buorren 18a in Marsum, het dorp ligt 5 km fietsen vanaf station Leeuwarden of is met buslijn 71 (Leeuwarden-Kop afsluitdijk) bereikbaar. **Kosten:** 5 euro, graag gepast en contant betalen.

Opgeven: Er kunnen maximaal 15 mensen meeëten. Stuur daarom tenminste twee dagen vooraf een e-mail naar Sonja de Haan via <https://forms.gle/USoVsYHy1XNmKDV69> en vermeld er zo nodig bij of je vlees, vis of zuivel bij de maaltijd wilt eten. Het is ook fijn als je aangeeft of je komt helpen koken.

Mode

Laat ik beginnen met een bekenenis: ik heb niets met mode en kleding. Ik houd niet van shoppen. Shoppen is voor mij doelloos de stad in gaan om vervolgens zaken te kopen die ik niet nodig heb, daar veel geld voor neer te tellen én dat moet ik ook nog leuk vinden. Ik hoor u al denken: daar heb je weer zo'n saaie man. Dat is ook zo. Ik houd wel van mode in muziek, kunst en taal, van de typische tijdgebonden creatieve uitingen die je verrassen, ontroeren, uitdagen of irriteren. Heel mooi vind ik het modewoord 'schuren' hierbij. Kunst moet schuren, cabaret moet schuren. Daarbij is 'wrijving geeft warmte of glans' alweer gedateerd. En als iets echt heel mooi of bijzonder is noemen we dat 'waanzinnig'. De term 'waanzinnig' duidt nu op een uitvergroete positieve ervaring in plaats van op de uitzichtloze staat van zijn binnen de GGZ. Het woord 'bizar' heeft een vergelijkbare functie gekregen. En als het niet 'bizar' is, dan is het wel 'episch'. En het liefst ook nog 'gelaagd'.

Wat is Nederlands toch een heerlijke taal en wat zijn wij Nederlanders een heerlijk trots volk. Hoewel die trots zich de laatste tijd beperkt tot een zelfgenoegzame tevredenheid bij koopjes, aanbiedingen en korting. "We blijven Hollanders!" De Zwitsers-Franse dirigent Lorenzo Viotti zei in Podium Klassiek: "Nederlanders zijn recht door zee (recht voor hun raap), dat is leuk, maar ze nemen dan niet (direct, altijd) de verantwoordelijkheid voor wat ze zeggen". Een Fries zou zeggen: "It is mei sizzen net te dwaan". Door het te zeggen ben je er nog niet; er moet wel wat gebeuren. Dat is alles waar je de simpele vraag: "Dus?" achter kunt plaatsen. De politiek mag zich dat aanrekenen, getuige de inhoudsloze modewoorden zoals 'geschokt' of 'onaanvaardbaar' of 'transparant'. Dan is het woord 'geitenpaadje' veelzeggender: een slinkse manier om ergens onderuit te komen of om juist je doel te bereiken. Een term die het de laatste jaren erg goed doet in de politiek is 'ingewikkeld'. Het gebruik van 'ingewikkeld' in plaats van 'moeilijk' of een 'probleem' is heel populair. Bij 'moeilijk' speelt namelijk het eigen onvermogen of de beperking, bij 'probleem' verwacht men een oplossing, bij

'ingewikkeld' kun je alles in de omstandigheden buiten jezelf leggen. Zeer lucratief om niets te hoeven zeggen en dus niets te hoeven doen. Net nog in 2022 introduceert Mark Rutte de 'komma' bij de excuses voor ons slavernijverleden, de 'doorschuifkomma'. Het zou hem sieren als hij gezegd had: “Ik heb al te vaak een komma gezet waar het een punt had moeten zijn.”

'Grensoverschrijdend gedrag' is de meest modieuze zegswijze van het voorgaande jaar. De aanleidingen zijn ernstig maar het is een juridisch correcte manier om niet te hoeven zeggen waar het feitelijk om gaat. Gaat het om de mentale of fysieke grens? Gaat het om plagen, tendentieuze of seksueel getinte opmerkingen, kleineren, discrimineren, bedreigen of onderdrukken? Of om ongegeneerd staren, ongewenste aanraking, aanranding, verkrachting of mishandeling? In alle gevallen gaat het om aantasting van de persoonlijke integriteit en om ongelijkwaardigheid. Het is helaas geen modegril; het is van alle tijden. Bovendien, er bestaan geen grenzen, alleen gradaties.

Een heel positief modewoord is 'diversiteit', mooi in de intermenselijke betekenis zoals bij inclusiviteit maar de laatste tijd vooral passend in 'biodiversiteit', een nieuwe dragende kracht en verantwoordelijkheid binnen onze samenleving. Het gaat om verantwoordelijkheid voor de leefomgeving van mens en dier, voor het klimaat en voor onze toekomst. Ik vind dat prachtig. Zelfs ons eigen Humanistisch Verbond heeft in 'ecohumanisme' een nieuwe roeping gevonden.

Jan Wijbenga
Voorzitter HV Fryslân

MUSEUM HEERENVEEN

Museum Heerenveen:

21 januari 2023 t/m 14 mei 2023

Jan Mankes, Jeanne Bieruma Oosting, Boele Bregman
en Tjerk Bottema. Vier kunstenaars die tijdens hun
leven in en rond Heerenveen wonen en werken.

Ook in Museum Heerenveen: het
Ferdinand Domela Nieuwenhuis Museum

ALV HV Fryslân –zaterdag 15 april 2023

Hierbij nodigen we jullie uit voor de Algemene Ledenvergadering van het Humanistisch Verbond afdeling Fryslân op

**15 april 2023 van 10.30 – 13.00 in Heerenveen
in zaal de Jachtweide (begane grond) van het**

POSTHUIS THEATER

(Fok 78, 8441 BR Heerenveen)

We willen er een nuttige en sfeervolle dag van maken. Jullie zijn welkom vanaf 10.00 uur voor de koffie/thee en iets lekkers.

Na afloop van de vergadering is er een heerlijke lunch, voor elk wat wils.

Op twee minuten loopafstand van het Posthuis Theater bevindt zich onder het Geerts Willigenplein een grote parkeergarage. Een dagkaart kost € 6,-. De openingstijden zijn de gehele week van 07.00 – 22.00 uur. Utrijden kan 24 uur per dag.

foto: Johan Bakker

Daarna wandelen wij een klein stukje naar het

MUSEUM HEERENVEEN

(Minckelersstraat 11 8442 CE Heerenveen).

Hier krijgen we van **13.30- 14.30 uur een rondleiding** en mogen we nadien nog verder rondkijken.

Het bestuur van HVFryslân

REGIO NOORD

Humanistische contacten

voor een landelijk overzicht van humanistische organisaties: zie www.human.nl

Humanistisch Vormingsonderwijs HVO

HVO Primair- Org. voor docenten HVO en Levensbeschouwing in het openbaar basisonderwijs. Eltjo Dijk is de regiobegeleider Fryslân
Mail: e.dijk@hvo.nl

Filosofiewerkgroep Fryslân

Ron Muijzer, Raard, 06 337 81 823
ronmuijzer@yahoo.com

Humanistisch geestelijk raadslieden

Carla Bellers, carla.bellers@mcl.nl
MCL Leeuwarden

Myriam van der Vorst, 0513 685 739
Tjongerschans Ziekenhuis Heerenveen

Jan Sipma 06 8320 7732
Meriant

Marcelle Mulder, 06 308 12 853
Zorgorg. Patyna, Sneek
marcelle.mulder@patyna.nl

Agaath Heijboer, 050 3613884 of 3612030
a.a.heijboer@umcg.nl
NNCZ/Jannes van der Sleedenhuis
Hoogeveen

Violet Pot Email: violet.pot@nncz.nl
Telefoon: 06-16525096

Sichtpunt.frl geestelijke verzorging voor mensen in de thuissituatie

gvthuis.nl Groningen en Drenthe
geestelijke verzorging voor mensen in de thuissituatie.

Klankbordgroep HV Drenthe

Ton Koster
Jan van Koert
Anne Prins

Contactpersoon:

Fieneke Stronkhorst 0592-342720 / 06-21363223 secr.hvdrenthe@gmail.com

Humanistische geestelijke verzorging bij Justitie

Dr. S van Mesdagkliniek, Groningen
Jeannette van der Meijde, 050 5221221

Eva Boer, PI Veenhuizen,
locatie Esserheem 08807 37123
locatie Norgerhaven 08807 36885/36882

PI Marwei Jacob Oeverbeek
j.oeverbeek@dji.minjus.nl

GGZ Friesland, locatie Franeker

Wietske Cuperus, geestelijk verzorger
aanwezig: di, do, vrij 06 83 263 099
wietske.cuperus@ggzfriesland.nl

Vrij gevestigde Humanistische Raadslieden

Mirabelle A. Schaub-de Jong
050-5252253 / 0620732179

Jan Sipma
06 2099 1738

Humanistische GV bij Defensie

Johan Willem Frisokazerne, Assen
Wiebe Arts, 06-12967358

Humanistische geestelijke begeleiding

Het leven vormgeven is niet altijd eenvoudig. Humanistische geestelijke begeleiders helpen - met gesprekken, advies en ondersteuning - om evenwicht te vinden als het even moeilijk gaat. Humanistisch geestelijk verzorgers werken bij defensie, justitie, in de zorg of zijn vrijgevestigd. Vrijgevestigde geestelijk verzorgers kunnen ook helpen vorm te geven aan een humanistische relativering.

Humanistische Uitvaartbegeleiding

Nabestaanden vinden het moeilijk een toespraak te schrijven of uit te spreken. Een humanistische uitvaartbegeleider helpt u daarbij. Mogelijkheden zijn een gesprek-bij-leven en een gesprek met nabestaanden. Een humanistische uitvaartbegeleider heeft een speciale opleiding gevolgd en biedt hulp op basis van kennis en ervaring. De begeleider is humanist en heeft oog voor de waardigheid en eigenheid van elk mens en begrip voor de kronkelwegen van het leven.

Er is een speciale website waar u alle informatie vindt:

www.humanistischeuitvaart.nl

0517 417799 HUB Fryslân

0900 33302020 HUB Drenthe

Humanistisch Verbond Sprekers bij uitvaarten

<https://humanistischeuitvaart.nl/sprekers/regio-drenthe-overijssel-en-flevoland/>

Een executeur testamentair van het Steunfonds Humanisme?

Wat moet er gebeuren als ik er niet meer ben? Het is misschien niet plezierig, maar wel goed om er eens bij stil te staan. Want wie regelt uw uitvaart? Wie zorgt ervoor dat de wensen uit uw testament worden uitgevoerd en handelt allerlei praktische zaken af?

Als er in uw omgeving niet direct iemand is om dit voor u te regelen, kunt u het Steunfonds Humanisme als executeur inschakelen. De medewerkers regelen uw zaken met respect, zorg en oog voor detail.

Leden bezoeken leden Fryslân

Contact te leggen voor iemand met verzoek of aanbod te ontmoeten, wonend in: Postcode gebied 8441-9091

Jac.Konig@kpnmail.nl of 0653172732

Postcode gebieden 8391 - 8434 en 9109 – 9296 sakevanderkloet@gmail.com of [0650634629_Palavergroep opstarten:secretariaat@hvfryslan.nl](mailto:0650634629_Palavergroep_opstarten:secretariaat@hvfryslan.nl)

Stichting Abraham Vellinga

Piet Postma secr. Dubbelstraat 1-4
8561 BC Balk piet@pjpostma.nl
0514 581879

Bijlenga Stichting

Jan Dijkstra jan.dijkstra.mz@gmail.com
Marjoleine Beers secretariaat@hvfryslan.nl

HUMANITAS

Humanitas Assen

Brunelstraat 77, 9404 KB Assen
0592 311 121 assen@humanitas.nl

Humanitas Groningen

A-kerkhof 22 ZZ, 9711 JB Groningen
050 3120633 info.noord@humanitas.nl

Humanitas De Stellingwerven

DeStellingwerven@humanitas.nl
secretaris: Rikus Hermelink

Humanitas Leeuwarden

leeuwarden@humanitas.nl

Humanitas NO-Friesland

no.friesland@humanitas.nl

Humanitas NW-Friesland

nw-friesland@humanitas.nl

De Fryske Marren (DFM)

defriesemerren@humanitas.nl

Humanitas Smallingerland/Opsterland

smallingerland-
opsterland@humanitas.nl

Humanitas ZW Friesland

zw-friesland@humanitas.nl
Josée Peereboom secr.
0515-424416

Humanitas Heerenveen

heerenveen@humanitas.nl

foto Haye Bijlstra

BESTUREN

Afdelings

FRYSLÂN

Jan Wijbenga, voorzitter@hvfryslan.nl
Marjoleine Beers, secretaris en ledenadministratie
secretariaat@hvfryslan.nl, 06 5311 2732
Bart van 't Veer, penningmeester@hvfryslan.nl
Roeleke Naber, lid

DRENTHE

Henk van der Zijden, voorzitter, 0592 20 33 12 / 06 23 60 91 01
henkvanderzijden@outlook.com
Fieneke Stronkhorst, secretaris
0592 34 27 20 / 06 21 36 32 23 secr.hvdrenthe@gmail.com
Hedwig Udding-Blok, penningmeester a.i.
pen.hvdrenthe@gmail.com (financiële post) en
udding-blok@hetnet.nl (voor de overige post) 06 5759 22 08
Marlon Busstra, bestuurslid communicatie, 06 1320 0785
stimulans@planet.nl

GRONINGEN en Ommelanden

Marijke van de Hel, voorzitter
marijkevandeheil@gmail.com
Ieke Verveld, secretaris
secr.hvgron@gmail.com 06 10264135
Willem Waard, penningmeester
penningm.hvgron@gmail.com
Lenie Kootstra, lid, Leniekootstra@gmail.com
Welmer Boiten welmerboiten@gmail.com
Ger Koenen, gerkoenen@hotmail.com

JONGE HUMANISTEN

Ivo Hengst, jong hv: ivo_hengst@hotmail.com

4	Column
6	Cursussen in het Noorden
11	GR Bijeenkomst nieuwe leden
12	GR Jonge humanisten
15	GR Cursus Jonge Humanisten
17	GR Wandelen
18	GR Boekbespreking
20	GR Internationale Vrouwendag
21	GR Gedichten lezen
23	Gr Zindagen
25	DR Van het bestuur
26	DR HV café en Wandelen
27	DR Eten met gespreksstof
29	DR IM Johan Koning
30	DR Klankbordgroep
31	DR Midwinterontmoeting
33	DR Helmen vol verhalen
36	DR Zelfbeschikking
37	FRL Filosofiecafé
38	FRL Filosofie v.e. BP
39	Palavers en Filosofie Nieuw Zuid
40	Palavergroep ZW FRL
43	Peulen & praten
44	Mode
46	ALV HV Fryslân
48	Adressen

INHOUD